

פורום המרצות והמרצים למשפטים למען הדמוקרטיה **منتدى محاضري القانون من أجل الديمقراطية** **The Israeli Law Professors' Forum for Democracy**

עמדת פורום המרצות והמרצים למשפטים למען הדמוקרטיה בעניין הצעת

חוק לשכת עורכי הדין הנדונה השבוע בכנסת

פורום המרצות והמרצים למשפטים למען הדמוקרטיה מתריע כי קידום הצעת חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 46) (דמי חבר), התשפ"ה-2024, הנדונה השבוע בוועדת החוקה, חוק ומשפט, **מסכנת באופן ממשי את עצמאות הלשכה ואת אפשרותה לפעול להגנת שלטון החוק**. הצעת החוק כוללת הגבלות משמעותיות על דמי החבר שהלשכה רשאית לגבות ועלולה לשבש את אפשרותה של הלשכה לקיים את פעילותה הציבורית, לרבות הבעת דעה על הליכי חקיקה וארגון השתלמויות מקצועיות לחברי הלשכה. סעיף 1 לחוק לשכת עורכי הדין קובע כי הלשכה "תשקוד על רמתו וטהרו של מקצוע עריכת הדין וכן תפעל למען הגנה על שלטון החוק, זכויות האדם וערכי היסוד של מדינת ישראל". הצעת החוק שבנידון מהווה ניסיון ברור של הממשלה לסכל את פעילות הלשכה לתכליות אלה, ומטרתה להעצים עוד את כוחה של הממשלה ולהחליש עוד את מערך האיזונים והבלמים ושלטון החוק במדינת ישראל.

בנוסף, הצעת החוק עולה כדי **התערבות פוליטית בוטה בבחירות הדמוקרטיות שנערכו בקרב ציבור עורכי הדין בישראל**. ההצעה מבקשת להחליש בצורה משמעותית את מעמדה של המועצה הארצית – הגוף הנבחר הארצי של הלשכה. היא מבקשת לקבוע מבנה חריג של קבלת החלטות בנושאים תקציביים – חריג הן ביחס לשוק הפרטי והן ביחס לרשויות מינהל – בכך שהיא מתנה החלטות תקציביות רבות של הגוף הנבחר הארצי של הלשכה (המועצה הארצית) בהסכמת כל יושבי ראש הוועדים המחוזיים. מנגנון זה עלול להביא לשיתוק פעילותה של הלשכה ובכך לפגוע ברמת מקצוע עריכת הדין ובתפקוד הלשכה.

לפיכך, עמדת הפורום היא כי אין לקדם את החקיקה בנוסחה הנוכחי. הפורום חוזר ומדגיש שבחינה של רפורמה מבנית באופן הפעולה של מוסד מרכזי בשמירה על שלטון החוק – כמו לשכת עורכי הדין – חייבת להתבצע בהליך שקול, מכיל ואחראי, הכולל שמיעה של כל בעלי העניין, שקילה של התוצאות השונות הצפויות, שהות מספקת לבחינת חלופות, והגנה על צפיות והסתמכות. יתרה מכך, גם אם תאומץ רפורמה מבנית באופן הפעולה של מוסד שכזה, עליה לחול רק **בתחולה נדחית** – ובהקשרה של הלשכה, רק החל מהבחירות הבאות למועצה הארצית ולוועדי המחוז.

מה כוללת הצעת החוק?

1. שינויים משמעותיים באופן גביית התשלומים מחברי הלשכה
 - א. הפחתת דמי החבר לשנת 2025 ב-20%. מדובר בשינוי שנעשה על דרך של הוראת שעה, מספר שבועות לאחר שתקציב הלשכה לשנת 2025 אושר במוסדותיה, ולאחר שהלשכה הסתמכה על התקציב המאושר והתחייבה בחוזים משפטיים שונים. על כן, השינוי המוצע עלול לעורר, בהיעדר הצדקה מספקת, קשיים משפטיים משמעותיים ולגרום להפרת התחייבויות הלשכה.
 - ב. **ביטול האפשרות לממן את הפעילות הציבורית שהלשכה רשאית לבצע על פי החוק באמצעות דמי חבר**. הצעת החוק מגבילה את גובה דמי החבר שהלשכה רשאית לגבות לסכום הנדרש למימון ביצוע תפקידי הלשכה ופעולות מעטות בלבד, שאינן כוללות את מרבית הפעולות הציבוריות שהלשכה רשאית לבצע לפי סעיף 3 לחוק, בתוספת אחוז מסוים הנגזר מסכום זה (תוספת אחוזית). הגבלת דמי החבר מעוררת חשש כבד בדבר אפשרותה של הלשכה להמשיך לקיים השתלמויות מקצועיות לחבריה ולהציג עמדות מקצועיות בהליכי חקיקה שאינן תואמות בהכרח את עמדת הממשלה. חשש זה מתחדד לנוכח העובדה שמדובר בפעולות בעלות אופי כללי (ולא אינדיבידואלי), שיהיה קושי לממן באמצעות דמי רשות של חברי הלשכה.
 - ג. **הגבלת האפשרות של המועצה הארצית לגבות ולהשתמש בדמי רשות**. הצעת החוק מתנה מימון של פעולות נוספות שהלשכה רשאית לבצע על פי חוק בהסכמה של כל יושבי ראש הוועדים המחוזיים. מדובר בהגבלה משמעותית על יכולתה של המועצה הארצית לגבות תשלומי רשות ולבחור על אילו פעילויות להוציא את כספי הרשות שגבתה.
 - ד. **לעומת זאת, הצעת החוק מתירה לוועדים המחוזיים להחליט על גביית דמי חבר רשות ועל השימוש בהם ללא צורך באישור המועצה הארצית**.

2. שינויים בחלוקת התקציב של הלשכה בין המועצה הארצית לוועדים המחוזיים
 - א. **העברת מרבית התוספת האחוזית לשליטת הוועדים המחוזיים**. על פי החוק הקיים, המועצה הארצית יכולה לקבוע חלוקה סבירה בין התקציב המיועד למחוזות הלשכה והתקציב המיועד ליתר הלשכה. כפי שצוין לעיל, במסגרת הצעת החוק מוצע כי ייגבו מחברי הלשכה דמי חבר ותוספת אחוזית הנגזרת מהם. הצעת החוק מבקשת לקבע **חלוקה נוקשה** ביחס לכספי התוספת האחוזית, כך ש-6/7 ממנה יוקצו למחוזות הלשכה ו-1/7 תוקצה לשאר הלשכה. סעיף זה משמעותי במיוחד לנוכח העובדה שניתן להשתמש בכספי התוספת האחוזית למימון הפעולות הציבוריות של הלשכה. העברת מרבית התוספת האחוזית לוועדים המחוזיים פירושה גם העברה כמעט מוחלטת של ההחלטה על פעילותה הציבורית של הלשכה – שבחלקה היא בעלת אופי כלל-ארצי – לידי הוועדים המחוזיים. כאמור, גם אפשרותה של הלשכה לממן פעילות ציבורית באמצעות דמי רשות מוגבלת מאד תחת הצעת החוק, מאחר שהיא מותנית בהסכמה של כל יושבי ראש הוועדים המחוזיים. צירוף שינויים אלה יחדיו, יקשה עד מאד על הלשכה להמשיך ולקיים את פעילותה הציבורית.

א. הסרת המגבלות הקיימות על רישום במחוזות הלשכה השונים. החוק הקיים קובע כי כל חבר לשכה יהיה רשום באחד ממחוזות הלשכה שבתחומו נמצא מקום עבודתו או מקום מגוריו, לפי בחירתו. הצעת החוק מסירה מגבלה זו ומאפשרת לחברי הלשכה להירשם בכל מחוז שיחפצו. החשש הכרוך בשינוי זה הוא מפני מניפולציות ומעבר של חברי הלשכה בין המחוזות לשם השגת רווח פוליטי שתואם את האינטרסים של הממשלה. כאמור, שליטה במחוז אחד יכולה להקנות זכות וטו שתמנע מהמועצה הארצית לגבות או להשתמש במקורות תקציביים למימון פעילות ציבורית.